

MUSTAFA FENNÎ DİVANI

(İNCELEME-TENKİTLİ METİN)

HAZIRLAYAN
HACI İBRAHİM DEMİRKAZIK

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 262

Edebiyat: 127

ISBN 978-625-8371-70-3

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2022

Hazırlayan: Hacı İbrahim Demirkazık

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Kitap Editörü: Nihat Öztoprak

Mizanpaj/Kapak Uygulama:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Egokitap

(Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Mustafa Fennî Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin)

Hazırlayan: Hacı İbrahim Demirkazık (Doç. Dr.) Kitap Editörü: Nihat Öztoprak (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2022.

608 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 262) ___ Dizin var.

ISBN 978-625-8371-70-3

1- Edebiyat 2- Klasik Türk Edebiyatı 3- Divan

Bu kitap, 03.02.2009 tarihinde Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK danışmanlığında tamamlanan "18. yy. Şairi Mustafa Fennî Divân (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)" başlıklı doktora tezinden derlenerek hazırlanmıştır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Ön Söz.....	9
Kısaltmalar.....	12

I. BÖLÜM

FENNÎ'NİN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1. Fennî'nin Hayatı (öl. 1745-46).....	13
1.1. Mahlası.....	13
1.2. Adı.....	13
1.3. Doğum Yeri ve Yılı.....	14
1.4. Ailesi.....	15
1.5. Tahsili ve Mesleği.....	15
1.6. Hayatındaki Önemli Olaylar.....	16
1.6.1. Sultan I. Mahmud'un Tahta Çıkışı.....	16
1.6.2. Divan Tertip Etmesi.....	16
1.6.3. Hacca Gitmesi.....	18
1.7. Ölümü.....	19
1.8. Kişiliğine Dair İzler.....	19
2. Edebî Kişiliği.....	22
2.1. Dil ve Üslup Özellikleri.....	23
2.2. Nazirciliği ve Nazire Yazdığı Şairler.....	31
2.3. Şiir Anlayışı ve Kendi Şiirini Değerlendirmesi.....	32

II. BÖLÜM ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. Nazım Şekil ve Türleri	37
1.1. Nazım Birimi Beyit Olanlar	37
1.1.1. Gazeller	37
1.1.2. Beyitler	40
1.1.3. Kıt'alar	41
1.1.4. Mesneviler	47
1.2. Nazım Birimi Bent Olanlar	50
1.2.1. Tahmisler	50
1.2.2. Tesdisler	51
1.2.3. Şarkılar	52
1.2.4. Müstezâdlar	52
2. Vezin	53
2.1. Aruz kalıplarının kullanıldığı şiirler	54
2.2. İmale	58
2.3. İmâlede Yansıma	59
2.4. Zihaf	59
2.5. Med	61
2.6. Kaynaştırma	61
3. Kâfiye ve Redif	62
3.1. Fennî'nin Kâfiye Anlayışı	62
3.2. Nazım Birimi Beyit Olan Manzumelerde Kâfiye ve Redif	66
3.2.1. Gazeller	66
3.2.2. Matla'lar	67
3.2.3. Kıt'alar	67
3.2.4. Lügazlar	68
3.2.5. Sâhîlnâme	68
3.3. Nazım Birimi Bent Olan Manzumelerde Kâfiye ve Redif	69
3.3.1. Şarkılar	69
3.3.2. Müstezâdlar	69
3.3.3. Tahmisler	70
3.3.4. Tesdisler	70
Sonuç	71

III. BÖLÜM TENKİTLİ METİN

1. Metnin Tesis Edilmesinde İzlenen Yol	73
2. Nüsha Tavsifleri	76
2.1. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Efendi Bölümü 473'te Kayıtlı Nüsha	77
2.2. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T.58'de Kayıtlı Nüsha	79
2.3. Berlin Devlet Kütüphanesi Ms. Or. Oct. 3551'de Kayıtlı Nüsha	81
3. Çeviri Yazı Alfabeti	83

MUSTAFA FENNÎ DİVANI

Tenkitli Metin

Musammatlar	87
Gazeller	108
Şarkılar ve Müstezâdlar	338
Matla'lar	351
Sâhîlnâme	409
Kıt'alar	415
Tarihler	418
Lügazlar	544
Özel Adlar Dizini	593
Bibliyografya	605

Ön Söz

Bir milletin kültürünün en önemli kaynağı hiç şüphesiz dildir. Dil kültürü kültür de dili gelecek kuşaklara aktararak sirküler bir zincir oluştururlar. Bunlardan birinde meydana gelecek herhangi bir esneme, deformasyon ya da kopma diğerinin de aynı oranda etkileneceği bir reaksiyonu doğurur. Dili mükemmelleştiren ve onu muhafaza eden birincil unsur da edebiyattır. Bu bakış açısından yaklaşıldığında geçmişe ait edebiyat ve kültür öğelerinin bugüne tahvil edilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü milletlerin geçmişi geleceklerinin temelidir. Özellikle kültürel ve edebî geçmiş, millet olma vasfının da en önemli dayanağıdır. Şu hâlde geçmişte ortaya konulmuş az ya da çok o dönemde veya sonraki dönemlerde toplumda makes bulmuş edebî eserlerin günümüz araştırmacılarının kolaylıkla faydalanabileceği bir hâlde getirilmesi elzem olmuştur. Bundan dolayı özellikle klasik Türk edebiyatı alanında metin neşri üzerine yapılan çalışmalar büyük önem taşımaktadır.

18. yy. şairlerinden olan Mustafa Fennî içinde yaşadığı toplumun bir ferdi olarak *Divan*'ında halk söyleyişlerini, deyim ve atasözlerini, yaşadığı toplumda var olan adet ve gelenekleri, devlet ve ticaret hayatı gibi hususlara ilişkin pek çok unsuru şiirine dâhil etmiş, eserinde yaşadığı dönemin adeta kelimelerden müteşekkil bir tablosunu çizmiştir. Şair, kaleme aldığı tarih manzumeleri ile de dönemin sosyal ve tarihi hadiselerine ilişkin kıymetli bilgiler vermiştir. Fennî'nin *Divan*'ı edebi bir eser olmasının yanında yukarıda izah edilen nedenlerden ötürü bir kültür hazinesi niteliği de taşımaktadır. *Mustafa Fennî Divanı (İnceleme-Tenkitletli Metin)* adını taşıyan bu

çalışma Mustafa Fennî'nin hayatı ve edebi kişiliğinin ortaya konulmasının yanında pek çok açıdan kıymetli olduğunu düşündüğümüz bu eserin, metnini neşretmek suretiyle okurla buluşmasını sağlamayı gaye edinmiştir.

Bu çalışma 2009 yılında Prof. Dr. Nihat Öztoprak danışmanlığında hazırlanan 18. yy. *Şairi Mustafa Fennî Divan (İnceleme-Tenkitle Metin-Dizin)* adını taşıyan doktora tezinin gözden geçirilmiş hâlidir. 2009 yılında hazırlanan doktora tezinde geniş bir şekilde yer alan içerik incelemesini bünyesinde barındıran bölüm, yayının hacmini bir hayli artıracak olmasından dolayı bu kitaba dâhil edilmemiştir. Söz konusu bölüm için araştırmacılar ve okurlar doktora tezimizden istifade edebilirler.

Elinizdeki çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Kitabın birinci bölümünde Fennî'nin (öl. 1745-46) hayatı, şahsiyeti, edebi kişiliği, dil ve üslup özellikleri, poetikası ve nazireciliği üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde *Divan*'ın şekil incelemesi yapılmıştır. Bu bölümde nazım şekil ve türleri, vezin, kâfiye ve redif olmak üzere şiirler, eserden alınan örneklerden istifade edilerek biçim yönünden incelenmiş, hazırlanan tablolarla Fennî'nin şiirlerinin biçimsel niteliği ve dikkat çeken yanları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Kitabın üçüncü bölümünde tenkitli metnin tesis edilmesinde izlenen yol üzerinde durulmuş, ardından *Fennî Divanı*'nın tespit edilen nüshaları tanıtılmış, bunu müteakip eldeki nüshalardan hareketle çeviri yazı alfabesi kullanılarak *Fennî Divanı*'nın tenkitli metnine yer verilmiştir.

Çalışmaya konu olan eserin, biri İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Efendi Bölümü 473'te, birisi İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T.58'de, birisi de Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek, Berlin) Ms. Or. Oct. 3551'de kayıtlı olmak üzere üç yazma nüshası tespit edilebilmiştir. Metin, herhangi bir nüsha temel kabul edilmeden üçünden de aynı ölçüde yararlanılmaya çalışılarak oluşturulmuştur.

Eserin sonuna araştırmacıların faydalanması gayesiyle özel adlar dizini konulmuştur.

Araştırmacıların istifadesine sunulan bu tür çalışmalarda esas olan öncelikle mümkün olduğunca hatasız bir metin tesis edebilmektir. Bu sebeple metnin kurulmasında mümkün olduğunca hassas davranılarak elden geldiğince hatasız bir metin oluşturulmaya gayret edilmiştir. Buna

rağmen gözden kaçanlar muhakkak vardır. Bu tür hatalar için okurun hoşgörüsüne sığınıyoruz. Kimi eksikliklerine rağmen hazırlanan bu çalışmanın dönemin şiir anlayışı ve edebî çizgisinin aydınlatılmasında faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Bu çalışmanın sağlam bir temele oturması için ilgi ve bilgisini esirgemeyen, ilmiyle bana yol gösteren sayın hocam Prof. Dr. Nihat Öztoprak'a, eser vücuda getirilirken meydana çıkan zorlukların aşılmasında yardımını gördüğüm değerli dost ve meslektaşlarım Doç. Dr. Hasan Kaya, Doç. Dr. Bünyamin Ayçiçeği ile Dr. Öğr. Üyesi Metin Samancı'ya ve burada adını zikredemediğim tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Hacı İbrahim Demirkazık

Fennî'nin Hayatı ve Edebî Kişiliği

1. Fennî'nin Hayatı (öl. 1745-46)

1.1. Mahlası

“Hüner, marifet, sanat, ilim, bilgi” anlamına gelen *fenn* kelimesine nispet *fî*'sinin getirilmesiyle oluşturulan *Fennî* mahlası, “fenle ilgili; bilim ve sanat dallarına mensup, usûlüne, tekniğine göre iş gören” anlamına gelir (Şemseddin Sami 218: 782; Çağbayır 217: 495). Şairin bu mahlası seçmesinin tesadüf olamayacağı düşünülürse onun ilimle uğraşan veya ilim ve sanata meraklı bir şair olduğu sonucuna ulaşılabilir.

1.2. Adı

Biyografik kaynaklarda belirttiği üzere şairin adı Mustafa'dır (Erdem 1994: 241, Tuman 2001:787). Belki de hayatıyla ilgili mesleği ve ölüm tarihi ile birlikte elde bulunan en kesin bilgi budur. Aşağıya alınan beyitte şair adını kendisi açıkça dile getirmektedir. Bu beyitte “(Ey) *Fennî!* Âlemin övüncü *Mustafa'nın* adaşımı. *Habib* (gibi) bir namdaşım olmasıyla övünürsem *buna* şaşılır mı?” demektedir.

Semiy-i fahr-ı âlem Muştafâ'yam **Fennî** âlemde
N'ola fahr eyler isem bir habîb-i nâm-daşım var G.118/5

Bu beyitten de anlaşılacağı üzere şairin isminin Mustafa olduğu bilgisi sabittir.

1.3. Doğum Yeri ve Yılı

Mustafa Fennî'nin nerede ve ne zaman doğduğuna dair kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Görülen kaynakların hiçbirinde Fennî'nin İstanbul dışında herhangi bir şehirle birlikte anılmaması, İstanbul'da hayatını sürdürdüğü bilinen şairin İstanbul doğumlu olması ihtimalini bir hayli güçlendirmektedir. Doğum yılına ilişkin olarak elimizde hiçbir veri yer almamaktadır. Şairin nazire yazdığı ve özellikle lugazlar konusunda âdeta yarıştığı Reşîd Efendi'nin (öl. 1733-1734), babası Rüşdî'nin (öl. 1699-1700) *Divan*'ında geçen Mustafa adlı biri için düşünülmüş vilâdet tarihi küçük bir ihtimal taşımasına karşın Mustafa Fennî'nin olabilir. Burada düşülen tarih hicri 1097/miladi 1686'dır.¹ Bu değerlendirmeye ulaşılmamasının sebeplerinden biri de Mustafa Fennî'nin, Rüşdî'nin bir gazelini tahmis etmesidir.² Fennî'nin hem Rüşdî'nin gazelini tahmis etmesi, hem de Rüşdî'nin oğlu olan Reşîd³ (öl. 1739-40) ile aralarındaki sıkı ilişki yukarıda bahsedilen tarihin Fennî için düşünülmüş olabileceği olasılığını doğurmaktadır.

Fennî'ye dair bilgilerin yer aldığı kaynakların hiçbirinde şairin genç yaşta öldüğüne dair bir bilgi veya ipucu yer almaması vefat ettiğinde belli bir yaşın üzerinde olduğu sonucunun ortaya çıkmasını sağlamaktadır (bk. Erdem 1994: 241; Mehmed Süreyya 1308: IV/26; Tuman 2001: II/787). Bu sonucu 1745-46 yılında vefat eden şairin eserinde yer alan divan tertip tarihinin 1735-36 yılını göstermesi de desteklemektedir.⁴ Çünkü bu hacimde bir divanı (yaklaşık 5075 beyit) genç yaşta birinin tertip etmesi pek mümkün görünmemektedir. Ayrıca şairlerin ekserisinin divan tertip ettikleri yaşın kırk yaş sonrasına tekabül etmesi de bu görüşü destekleyen bir unsurdur.

Sonuç olarak Fennî'nin doğum tarihi büyük ihtimalle 17. yüzyılın sonlarına denk gelen bir zaman, doğum yeri de çok büyük bir olasılıkla İstanbul'dur. Eğer Rüşdî'nin düştüğü yukarıda üzerinde durulan vilâdet tarihi Mustafa Fennî'ye aitse; bu, şairin 1686 yılında dünyaya geldiği sonucunu doğurur.

¹ Güş idüp mevlîdini Rüşdî didi târîhin
Muştafâ'nuñ ide Hâkık 'ilm ile 'ömrin efzûn (h.1097/ m.1686) Ekici 2006: 298-299.
² bk. Th.5; söz konusu gazel için bk. Ekici 2006: 258-259.
³ Lugazları ile tanınan Reşîd ile Fennî arasında sıkı bir irtibat olduğunu Fennî'nin *Divan*'ındaki bazı lugazlarının çözümünü Reşîd'e havale etmesinden anlıyoruz bk. T.177/14, L.6/9, L.8/9, L.24/7.
⁴ Söz konusu tarih için bk. T.215.

Şekil Özellikleri

1. Nazım Şekil ve Türleri

Fennî Divanı toplam 4682 beyit ve 166 bentten müteşekkildir. Eserin en dikkat çekici yönü şairin kaside nazım şeklini kullanarak hiç şiir yazmamış olmasıdır.

Fennî Divanı'nda yer alan nazım şekilleri aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

1.1. Nazım Birimi Beyit Olanlar

1.1.1. Gazeller

Gazel kelimesi Arapça “kadınlarla sevgi üzerine konuşmak, söyleşmek” demektir. Sevgiden, sevgilinin aşkından söz eden gazeller Arap edebiyatında önceleri kasideler içinde bir bölüm olarak görülürken yedinci yüzyıldan sonra bu adla ayrı bir şekil olarak kullanılmaya başlanmıştır. Nazım olarak gazel kâfiye örgüsü “a a – x a – x a – x a – x a ...” olan bir nazım şeklinin adıdır. Türk edebiyatında gazeller 4–15 beyit arasında yazılmıştır. Dört beyitli gazel yok denecek kadar azdır. Gazeller genellikle 5, 7, 9, 11 gibi tek sayılı beyitlerle yazılmışlardır. 15 beyitten uzun gazellere *gazel-i mutavvel* denir (İpekten 1994: 7).

Divan'da toplamı 2547 beyit tutan 373 gazel bulunmaktadır. Fennî'nin gazellerinde en çok tercih ettiği beyit sayısı yedidir. İkinci sırayı ise beş beyitli gazeller alır. Gazellerin beyit sayılarını gösteren tablo aşağıda yer almaktadır:

Beyit Sayısı	Gazel	Toplam
5	G.1, G.8, G.9, G.22, G.23, G.29, G.31, G.32, G.33, G.34, G.36, G.37, G.43, G.45, G.49, G.51, G.53, G.56, G.57, G.72, G.76, G.79, G.82, G.90, G.97, G.98, G.104, G.105, G.113, G.115, G.116, G.118, G.121, G.122, G.128, G.129, G.133, G.134, G.137, G.140, G.142, G.148, G.149, G.152, G.155, G.159, G.160, G.164, G.167, G.170, G.172, G.173, G.177, G.179, G.190, G.195, G.197, G.200, G.204, G.216, G.223, G.228, G.240, G.247, G.251, G.252, G.253, G.261, G.262, G.273, G.275, G.277, G.278, G.282, G.301, G.305, G.307, G.311, G.319, G.320, G.330, G.336, G.345, G.353, G.354, G.366, G.370, G.372, G.373.	90
6	G.11, G.12, G.21, G.39, G.61, G.62, G.64, G.120, G.132, G.186, G.209, G.233, G.237, G.244, G.331, G.340.	16
7	G.2, G.3, G.4, G.5, G.6, G.7, G.10, G.13, G.14, G.17, G.19, G.20, G.25, G.26, G.28, G.30, G.35, G.38, G.40, G.41, G.42, G.46, G.47, G.54, G.55, G.58, G.59, G.60, G.63, G.65, G.66, G.67, G.69, G.70, G.74, G.75, G.78, G.80, G.81, G.83, G.84, G.86, G.89, G.91, G.92, G.93, G.94, G.95, G.96, G.99, G.100, G.101, G.102, G.103, G.108, G.109, G.110, G.111, G.117, G.123, G.124, G.126, G.127, G.130, G.131, G.135, G.136, G.138, G.139, G.141, G.143, G.144, G.145, G.146, G.147, G.150, G.151, G.153, G.154, G.156, G.157, G.162, G.163, G.165, G.166, G.168, G.169, G.171, G.174, G.175, G.176, G.178, G.181, G.182, G.183, G.184, G.185, G.187, G.188, G.189, G.191, G.192, G.193, G.194, G.198, G.201, G.202, G.203, G.205, G.206, G.207, G.208, G.210, G.211, G.212, G.213, G.214, G.215, G.218, G.219, G.220, G.221, G.224, G.225, G.227, G.231, G.232, G.234, G.235, G.236, G.238, G.241, G.242, G.243, G.245, G.246, G.248, G.249, G.250, G.254, G.257, G.258, G.259, G.260, G.263, G.264, G.265, G.266, G.267, G.268, G.269, G.270, G.271, G.272, G.274, G.276, G.279, G.280, G.281, G.283, G.284, G.285, G.286, G.288, G.291, G.293, G.294, G.295, G.296, G.297, G.298, G.299, G.300, G.302, G.304, G.306, G.308, G.309, G.310, G.313, G.314, G.315, G.316, G.317, G.318, G.321, G.322, G.323, G.324, G.325, G.326, G.327, G.333, G.334, G.335, G.337, G.339, G.341, G.342, G.343, G.344, G.346, G.349, G.350, G.351, G.352, G.355, G.356, G.358, G.359, G.360, G.361, G.362, G.363, G.364, G.365, G.368, G.369, G.371, G.332.	219
8	G.27, G.44, G.77, G.114, G.230, G.256, G.292, G.357.	8
9	G.15, G.16, G.18, G.50, G.52, G.71, G.85, G.87, G.88, G.107, G.119, G.158, G.199, G.217, G.222, G.239, G.255, G.287, G.289, G.290, G.303, G.328, G.329, G.338, G.347, G.348, G.367.	27
10	G.24, G.125.	2
11	G.48, G.112, G.161, G.180, G.196, G.312.	6
14	G.226.	1
15	G.68, G.73, G.229.	3
16	G.106.	1
Divan'daki Toplam Gazel Sayısı		373

Tenkritli Metin

1. Metnin Tesis Edilmesinde İzlenen Yol

Fennî Divanı'nın üç nüshası tespit edilebilmiştir. Bunlar Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Efendi 473 numarada kayıtlı yazma, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T.58'de kayıtlı yazma ve Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek, Berlin) Ms.Or. Oct. 3551'de kayıtlı nüshadır. Elinizdeki çalışmada yer alan *Fennî Divanı* metni bu üç nüshanın karşılaştırılması neticesinde kurulmuştur. Nüshalar incelendiğinde Süleymaniye Kütüphanesindeki nüsha ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindeki nüshanın aynı koldan, Berlin Kütüphanesinde bulunan nüshanın ise farklı bir koldan geldiği sonucuna varılmıştır. Bu sonuca ilk iki nüshadaki şiir sayısının hemen hemen aynı olması, iki nüshadaki problemler yerlerin ortak olması ve Berlin Devlet Kütüphanesi nüshasında, diğer iki nüshada da bulunmayan fazladan 15'i gazel, 33'ü tarih, 2'si lugaz, 1'i de tahmis olmak üzere toplam 51 manzumenin bulunması sebebi ile ulaşılmıştır.

Çalışma esnasında kolaylık olması düşüncesi ile nüshalar, **S** (Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Efendi Bölümü 473), **Ü** (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T.58) ve **B** (Berlin Devlet Kütüphanesi Ms. Or. Oct. 3551) şeklinde kısaltılmıştır.

İncelenen eser tam olarak mürettep değildir. Her üç yazmada da musammatlar bölümü içerisinde bir gazel yer alır.⁸⁸ Ayrıca musammatlar

⁸⁸ G.332.

bölümündeki tahmis ve tesdisler karışık bir sıra ile kaydedilmiştir. Şarkılar ve müstezâdlar da aynı şekilde karışık bir sıra ile eserde yer almaktadır. Buna ilaveten matla'ların sonunda matla'lar bölümünün bitirilmesine,⁸⁹ *Divan*'ın sonunda da *Divan*'ın tertip edilmesine şair tarafından düşülmüş birer tarih manzumesi yer almaktadır.⁹⁰ Metin oluşturulurken eserdeki varak ve manzumelerin sıralaması birebir takip edilmemiş, eserde dağınık olan nazım şekilleri gruplandırılarak bir araya toplanmıştır.

Süleymaniye ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshalarında yer alan tertip şöyledir: Musammatlar, gazeller, şarkılar ve müstezâdlar, matla'lar, *Sâhîlnâme*, genel konulu kıt'alar, tarihler, lugazlar. Berlin Devlet Kütüphanesi nüshasındaki sıralama ise; musammatlar, tarihler, gazeller, lugazlar, şarkılar ve müstezâdlar, matla'lar, *Sâhîlnâme*, genel konulu kıt'alar şeklindedir. Metnin tesisinde Süleymaniye ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshalarında yer alan tertip sırası esas alınmıştır. Hazırlanan tenkitli metinde birbirini takip etmeyen varak numaraları, özellikle de Berlin Devlet Kütüphanesi nüshasıyla ilgili olarak okuyucunun dikkatini çekebilir. Bu, metin tesis edilirken mürettepliğin temini açısından şiirlerin gruplandırılması sebebiyle yazmalardaki sıralamaların kimi zaman değiştirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Metin tesis edilirken bilimsel eserlerde genel olarak kabul görmüş çeviri yazı sistemi kullanılmıştır. Tespit edilebilen üç nüsha karşılaştırılırken Fennî'nin kaleminden çıkmış en doğru ve son şekle ulaşılmaya çalışılmıştır. Metin tesis edilirken metnin içerisine şairin üslubuna uygun olduğu düşünülen ifade konulurken diğer ifade ya da ifadeler dipnotta nüsha farkı olarak belirtilmiştir.

Nüsha farkları sayfa altında belirtilirken önce nüsha farkının olduğu beytin numarası ardından metne alınan şekil ve onun karşısına da diğer nüshalardaki farklı şekil yazılmış ve bu farkın geçtiği nüshaların kısaltmaları verilmiştir. Örnek: 3 ebrûsın: ebrûsuñ Ü, B.

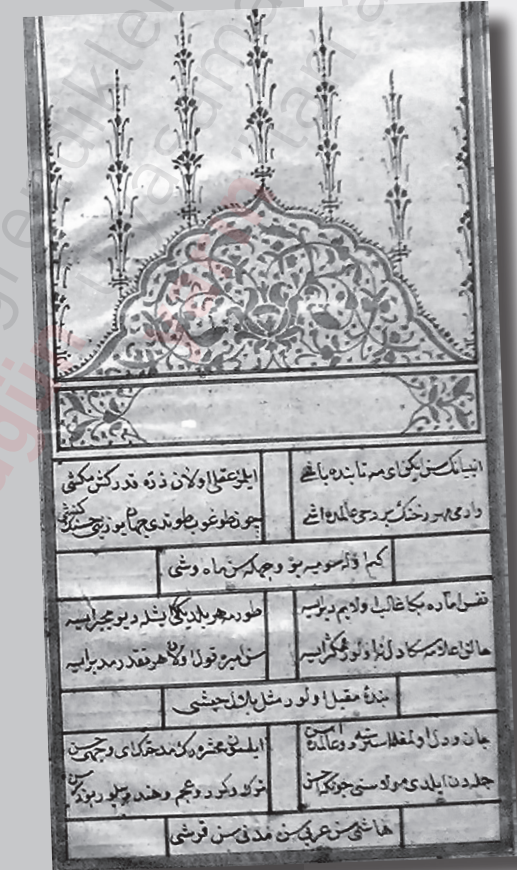
Metinde imlâ birliğini sağlamak adına aynı kelime ya da eklerin nüshalarda birden farklı şekilde yazımı söz konusu ise (beg-big, hizmet-hıdmet, kâğız-kâğıd, ota-oda, serşâr-şersâr, sıtma-sıtma, süt-süd, tügme-dügme,

⁸⁹ T.216.

⁹⁰ T.215.

MUSTAFA FENNÎ DİVANI

Tenkitli Metin

Musammatlar

[TAHMİSLER]

1.

[Gazel-i Rüşenî Tahmîs-i Fennî]

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

- 1 Enbiyānuñ sen iken ey meh-i tâbende başı
Eylemez aklı olan zerre kadar keşmekeşi
Var mı mihr-i ruñuñuñ bir dañı °âlemde eşi
Çün toğup tutdı cihān yüzini hüsnuñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vech ile sen mäh-veşi
- 2 Nefs-i emmāre baña gālib olayum dir ise
Tırma her bildüğüñi işle diyü mücbir ise
Hālin i°lāma saña dil ne olur mükşir ise
Sen emīre kul olan her ne kadar müdbir ise
Bende-i muqbil olur mişl-i Bilāl-i Hābeşī
- 3 Cān u dil olmağa isterse dü °âlemde esen
Eylesün maşşere dek midhatuñ ey vechi hasen
Cümleden eyledi Mevlā seni çünkü ahsen
Türk ü Kürd ü °Acem ü Hindü bilür bunı ki sen
Hāşimisin °Arabisin Medenisin Kureşī

1. S 1^b, Ü 1^b, B 1^b. [Burada tahmis edilen şiir Dede Ömer Rüşenî'ye aittir (öl. 1487), gazel için bk. Tavukçu (tarihsiz):183].

3b mithatūñ: medhini B.

3d Hindü: Hind S, Ü.

- 4 Cūy-ı luṭfuñ olalı menba^c-ı āb-ı ḥayvān
Cümle ğarḳ oldı zülāl-i kereme pīr ü cevān
Tāze cān bulmaġa minnet mi var ehl-i īmān
Parmaqından aḳıdup āb-ı revān-baḥş revān
Nice yüz biñ kişiden def^e idisersin ^cataş
- 5 Zāt-ı pākūñ kerem-i Ḥaḳḳ'a olup müstaġraḳ
Sen daḫı ümmet-i merhūmeye olduñ eşfaḳ
Gördi her vech ile bu ni^cmete zātuñ elyak
Dġ-i ḥikmetde pişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebre^l olsa n'ola maṭbaḫūñuñ hīme-keşi
- 6 ^cĀşık oldur ki der-i yāra varup başın ege
Haşre dek ez-dil ü cān sevdüġi maḥbūbı öge
Şādık aña dinilür ki taş ile sīne döge
Yerdeki da^cveti fevt ola gidem diyü göge
Beline baġladı ol nūr-ı bilā-sāye taş
- 7 Ser viren dergeh-i ^caşkuñda şehā server olur
Himmetüñle su^cedā zümresine rehber olur
Kim ḥilāfuñda olursa teni ḥākister olur
Üzilüp ^cırḳı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsim ile her kim iderse güreşi
- 8 Ey olan bende vü efgendelerüñ tāt-ı seri
Bir gün ola olasıñ cümlemüzüñ dād-geri
^cĀlemüñ var mı cenābuñ gibi bir mu^cteberi
Sensin ol şāh-ı penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyāñuñ güzeli sevgülisi ḥüb u ḥōş
- 9 Yād-ı zülfüñle gelür sünbül ü şebbūya telāş
Jāle-veş dökdi gözinden nice dem nergis yaş
Süsen anuñ-çün ider tġ ile gülşende şavaş
Lāle beñzer ki gül-i rüyūña indürmedi baş
Muġ-ı Hindī gibi yandı kararup içi taş

- 10 Yādına geldüġi dem serv-ḳadūñ gül-bedenüñ
Ne olur bendeler ^caşkuñla fedā itse tenüñ
Ḥayr olur ^cāḳıbeti yoluña cānlar virenüñ
Kesilür başı ayaḳda görünür her ki senüñ
Yüzün izüñe sürüp ḳoymaz ayaġuña baş
- 11 ^cAfv eyle gül-i nesrīn didüm ise gülüñe
Baḳma taḳşırūme sünbül dir isem kākülüñe
Ḳıl nazar ^cayn-ı ^cināyetle bu **Fennī** ḳuluña
Ve'd-Duḫā verdüñe *Ve'l-Leyl* okuram sünbülüñe,
Rüşenī virdi budur külli *ġadāt* ve ^caşiyy

2.

Ġazel-i Emīn Tahmīs-i Fennī*Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*

- 1 Döndüm rehüñde fūrḳat ile ḥün-feşānlara
Girdüm boyumca ḥasret-i la'lüñle ḳanlara
Düşdüm kızıl deli diyü cānā lisānlara
Oldum şehīr ^caşkuñ ile nüktedānlara
Düşsün senüñ de mışra^c-ı la'lüñ zebānlara
- 2 Virdüñ fenāya ^cālemi tekdīr-i cevri ile
Ḳılduñ hilāl cismümi teşīr-i cevri ile
Şarduñ bütün vücūdumı zencīr-i cevri ile
İtdüñ ḥamīde ḳāmetümi tūr-i cevri ile
Ebrūlaruñ senüñ daḫı dönsün kemānlara

11d *والضحى*: *Ve'd-Duḫā: Kuşluk vaktine and olsun.* Duḫā 93/1. bk. *Kurān-ı Kerīm Meāli*, Altuntaş-Şahin 2012: 595 // *والليل*: *Ve'l-Leyl: Geceye and olsun.* Leyl 92/1. bk. *Kurān-ı Kerīm Meāli*, Altuntaş-Şahin 2012: 595.

11e *كل غدوة وعشى*: külli *ġadāt* ve ^caşiyy: “*Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte ol...*” Keḥf 28. bk. *Kurān-ı Kerīm Meāli*, Altuntaş-Şahin 2012: 296.

2. S 2^b, Ü 3^a, B 3^a.

Başlık: – S,– Ü.

1d şehir: şehri Ü, S.

9d beñzer ki: beñzüñe Ü.

- 3 Sevdā-yı zülfün eyleyli beste rāhumuz
Aşlā müsā'id olmadı baht-ı siyāhumuz
Gülşen-serāy-ı kūyuñ iken cilve-gāhumuz
°Ayyūka çıktı hicrūñ ile tāk-i āhumuz
Çıksun senūñ de naḥl-i ḡadūñ āsumānlara
- 4 Lāyık midur fütādeñe ey şūḥ-ı nāzenīn
Cevr ü cefā vü şive vü āzār u kibr ü kīn
Mānend-i °andelīb dil eyler iken enīn
Nālem ḡamuñla eyledi kühsārı pūr-ṡanīn
Gitsūn senūñ de şīt-i ruḥuñ ḡülsitānlara
- 5 Gıtdükçe çeşmi olmada mekkār anuñ daḥı
°Uşşāk-ı zārı itmede bīmār anuñ daḥı
Mekr ü ḥiyelledür dile her bār anuñ daḥı
Geçmiş raḡbe bendesini yār anuñ daḥı
Kālā-yı ḥüsnı ḡamz olma dīde-bānlara
- 6 Olmaz bu şı'r-i dil-keşe beñzer ḡazel metīn
Vezni selīs ü pāk ü maẓmūnları biḥīn
Fenni ele girer mi bu vādide nev-zemīn
Bu nazm-ı şūḥ-ı tāze-edā ile ey **Emīn**
Maḡşūduñ intisāb gibi nev-cevānlara

3.

Ḡazel-i Resīm Tahmīs-i Fenni

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Urulduḡum saña hep şefḡatin ḥayāl iledür
Ḡapıldıḡum daḥı bu ceẓbeli cemāl iledür
Ta°aşşuḡum hele sultānuma kemāl iledür
Ne fikr-i büse ne endīşe-i vişāl iledür
Maḡabbetüm saña cānā ḥulūş-ı bāl iledür

4d kühsārı: kühsārda: S, Ü.

3. S 3^a, Ü 3^b, B 4^a.

Başlık: – S, – Ü.

Özel Adlar Dizini

-A-

Abdi • Mt.3, Mt.4.

Abdulbâki [öl. h.1153] • T.192/2.

Abdulkerim [Zaīm İbrahim Ağazade, öl.
h.1146,] • T.195/bşl., T.195/4, T.195/13,
T.196/1, T.196/4.

Abdulkerim Aḡa • T.10/bşl., T.10/7, T.10/26,
T.11/1.

Abdurrahim • T.67/5.

Abdulvehhab [Ali oḡlu, dḡ. h.1146] •
T.205/4.

Abdurrahman [Enište Ali Efendizade] •
T.72/bşl., T.72/5, T.109/3.

Acem • Th.1/3, T.128/1, L.23/3.

Ada Kalesi • T.172/bşl., T.172/11, T.172/17.

Adalar • Sh./63.

Aden • G.175/4, T.107/7.

Ahmed [dḡ. h.1152] • T.151/bşl., T.151/3.

Ahmed Aḡa • T.207/1.

Ahmedâbâd • T.85/2.

Ahmed [Dedezade, dḡ. h.1148] • T.50/5.

Ahmed Bey [Râmî Paşazade Mustafa
Bey'in oḡlu, dḡ. h.1148] • T.59/bşl.,
T.59/2, T.59/5.

Ahmed Efendi [Balıkesirli] • T.85/bşl.,
T.85/1, T.167/1.

Ahmed Efendi[Mutfak Emini] • T.165/
bşl., T.165/5.

Ahmed-i Muhtar [Alizade, dḡ. h.1154]
• T.108/2.

Ahmed Sâdık [dḡ. h.1153] • T.112/1,
T.112/4.

Âişe [Feyzullah Efendi'nin kızı, dḡ. h.1155]
• T.99/2.

Akdeniz • L.44/6.

Akhisar • L.33/12.

Aksaray • G.64/2.

Ali [dḡ. h.1154] • T.126/5.

Ali • T.16/6, T.20/7.

Ali[Ahmed Muhtar'ın babası] • T.108/1.

Ali [Hz.] • G.50/4, T.126/2.

Ali [Abdulvehhab'ın babası] • T.205/4.

Ali [Hacı İsmail Efendizade, dḡ. h.1145]
• T.200/4.

Ali Bey • T.23/1, T.23/12.

Ali Bey • T.86/bşl., T.86/11.

Âli Efendi [Kisedâr] • T.36/1, T.37/1, T.39/2,
T.52/bşl., T.52/1, T.52/2, T.124/1.

Ali Neyli Efendi • T.46/1.

Ali Paşa [Hekimzade] • T.94/bşl., T.94/7.
Ali Rıza [dğ. h.1152] • T.150/4.
Allâh • G.26, G.137/4, G.168/7, G.222/6,
 G.224/6, G.247/1, G.303/8, Ms.4/2,
 T.52/2, T.62, T.64/3, T.77/1, T.81/6,
 T.81/7, T.100/8, T.112/1, T.123/12,
 T.124/2, T.126/5, T.130/6, T.153/1,
 T.167/5, T.200/3.
Amr • G.48/8.
Anadolu • Sh./42, T.123/1, L.27/4.
Anadolu Hisarı • Sh./42, T.123/1.
Anber Ağa • G.55/6.
Ankâ • G.63/1, G.74/6, G.88/5, G.115/1,
 G.188/3, G.191/7, G.200/1, G.208/4,
 G.303/4.
Arap • Mt.364, Sh./51, L.23/3.
Arabî • Th.1/3, T.73/2.
Arda • Mt.65.
Aristo • T.94/2, T.137/4.
Arnavut • L.4/10.
Arnavut Karyesi • Sh./11.
Arnavutköy • Sh./12.
Arzu • G.114/5.
Âsaf [Hz. Süleyman'ın veziri] • T.89/2,
 T.91/5, T.179/2.
Âsım [öl. 1737] • G.242/7, G.335/7.
Ayasofya • T.79/bşl.
Azazil • G.369/2.
Azize [İzzî'nin kızı, dğ. h.1151] • T.162/2,
 T.162/4.

-B-

Babadağı • L.17/5.
Baba Nukûd • L.28/6.
Bağdat • G.131/4, T.2/7, T.31/bşl., T.31/2,
 L.28/7.
Bâkî [öl. 1600] • Ts.3/5.
Baltalimanı • Sh./18.
Bâr [Arnavutluk'ta bir yerleşim yeri] •
 Sh./12.

Bârî [Allah] • Th.8/7, G.153/6, T.3/8,
 T.10/23, T.11/6, T.30/4, T.37/4, T.43/3,
 T.46/1, T.54/2, T.68/1, T.93/7, T.95/5,
 T.100/2, T.107/11, T.141/2, T.144/2,
 T.162/4, T.163/3, T.170/1, T.172/14,
 T.177/1, T.178/15, T.191/5, L.33/1.
Bathâ • bk. Mekke.
Bayramî • T.178/4.
Bayramiler • T.121/5.
Bayrampaşa • T.121/bşl., T.121/7.
Bebek • G.260/4, Sh./14.
Behrâm • T.168/2.
Bektaşzade • T.106/bşl., T.106/1, T.107/1.
Belgrat • T.157/bşl., T.157/5, T.157/19.
Bercîs • Mt.159.
Bermekî • T.2/10, T.19/3, T.94/4.
Berveç [Hindistan'da bir şehir] • L.26/6.
Beşiktaş • Sh./8.
Beykoz • L.22/9.
Beylerbeyi • G.260/6, Sh./49.
Bihzâd • Mt.101, T.152/3, T.161/8, T.183/3.
Bijen • L.57/6.
Bilâl-i Habeşî [öl. 641] • Th/1/2.
Boğaz • G.86/5.
Boğaziçi • G.260/1, G.354/4.
Bosnevî • T.214/bşl., T.214/1, L.57/1.
Bostân • G.292/7.
Bursevî • G.73/13, L.26/9.
Büyükdere • Sh./23.

-C-

Cabzade [öl. h.1149] • T.13/3.
Câmî • G.253/4.
Cankurtaran Tekkesi • T.41/1.
Cebraîl • Th.1/5.
Celîl [Allah] • T.181/5.
Cem • Th.3/3, Th.7/3, Th.7/6, G.6/5,
 G.11/1, G.67/5, G.81/6, G.107/8,
 G.187/1, G.228/3, G.238/3, Mt.51.
Cemalî • Mt.3, Mt.4.

Cemile [Nâsîd Efendi'nin kızı, dğ. h.1154]
 • T.111/2.
Cemşîd • G.107/8, G.310/3, G.343/1.
Ceyhun • G.131/4.
Cevrî • Mt.132.

-Ç-

Çanak Limanı • G.286/3.
Çariçe • T.168/6.
Çâsâr • T.157/12, T.172/10.
Çekirge [Bursa'da semt] • G.73/13.
Çengelköy • G.260/6, Sh./48.
Çin • G.151/1, L.18/5, L.22/9.
Çorbacızade • L.59/10.
Çubuklu • Sh./39.

-D-

Dârâ • G.363/6, Ms.2/3, T.2/2, T.40/2.
Deccal • L.41/10.
Dedezade • T.50/bşl., T.50/1.
Defterdâr Boz İbrahim Efendi • T.69/bşl.,
 T.69/1, T.69/5, T.80/bşl.
Defterhane • T.116/bşl.
Değirmenlik • Sh./32.
Demirkazık • Mt.91.
Dergâh-ı Âlî • T.120/bşl., T.120/9.
Derviş Ahmed • L.51/5.
Derviş Ali [dğ. h.1151] • T.114/2.
Devlet Giray • Mt.350.
Dilbaşı • Th.7/8.
Dişarbakır • Ts.4/1, Ts.4/2, Ts.4/3, Ts.4/4,
 Ts.4/5, Ts.4/6.
Dolâb-ı Muhammedî • G.58/6.
Dolmabahçe • Sh./7.
Düldül • G.91/2.

-E-

*Ebû Bekr [Divan Kâtibi Mustafa oğlu, dğ.
 h.1148]* • T.54/2.

*Ebû Bekir [Balkesirli Ahmed Efendi-
 zade]* • T.167/7.
Ebû Cehil • Th.1/7.
Ebu'l-Kâsım • bk. Hz. Muhammed.
Ebû Leheb • T.39/7.
Edîb Efendi [Kalem Kîsedârı] • T.22/bşl.,
 T.22/1, T.22/9.
Edîb Süleyman • T.83/bşl., T.83/1, T.83/8,
 T.84/2.
Edirne • G.341/2.
Eflatun • G.135/4, T.94/2, T.137/4.
Ehrimen • G.265/2.
Emin • Th.2/bşl., Th.2/6, G.166/7, G.246/7,
 G.269/7, G.348/9, T.18/2, T.174/2.
Emir [h.1153'te hayatta] • T.145/1.
Emirgân • Sh./19.
Emnî Mehmed Efendi [öl. h.1163] •
 G.226/12, T.62/bşl., T.62, T.63, T.75/
 bşl., T.75/1, T.75/28.
Enfâl[süre] • G.372/5.
Enişte Ali Efendi • T.72/bşl., T.109.
Esad Efendi • Th.7/9, G.372/5, T.26/bşl.,
 T.26/1, T.26/2, T.66/bşl., T.66/13.
Etrâk • bk. Türk.
Ezân-ı Muhammedî • G.58/3.

-F-

Fağfur • G.238/3, G.310/3, G.343/1, L.18/5.
Fâtuma [dğ. h.1152, Ahmet Ağa'nın kızı]
 • T.207/2.
Fâtumâ [öl. h.1153, Hacı Efendi'nin kızı]
 • T.190/5.
*Fâtumâ Hanım [İzzet Ali Paşazade, öl.
 h.1148]* • T.48/bşl., T.48/1, T.48/7.
Fâtiha • T.30/6, T.178/14, T.213/3.
Felâtin • bk. Eflâtun.
Fener [Anadolu/Rumeli] • Sh.28.
Fenerbahçe • Sh./66.
Fennî • Şairin mahlası birkaç şiir müstesna
 hemen her şiirde "Fennî / Fenniyâ"

şeklinde zikredildiği için özel adlar dizinine konulmasına gerek görülmedi.
Ferahâbâd • Mt.182, T.158/2.
Ferhad • G.8/4, G.40/7, G.42/5, G.93/4, G.93/6, G.107/7, G.130/3, G.131/5, G.166/4, G.183/3, G.208/4, G.238/2, G.283/6, Mt.99, Mt.328, L.44/12.
Fettâh [Allah] • T.130/7.
Fevzâbâd • T.40/8.
Feyzullâh Efendi [Mahmud Çavuşzade] • T.44/bşl., T.44/2, T.99/bşl., T.99/1, T.100/bşl., T.100/1, T.118/2, T.119/1, T.164/bşl., T.211/1.
Fındıklı • Sh./5.

-G-

Galata • Sh./1.
Gâyetü'l-Beyân • G.83/1.
Gelibolu • T.41/2.
Göksu • G.260/1, Sh./43.
Gül Câmii • G.205/6.
Gülistân • G.58/1, G.292/7.
Gülsüm [Hacı Efendi'nin kızı, öl. h.1153] • T.190/5.
Gülşeni • G.339/3, G.373, Mt.246, L.12/9.

-H-

Habeş • 156/2.
Habeşî • Th.1/2, T.115/2.
Habîb • bk. Hz. Muhammed.
Hacı Ahmed Paşa [öl. 1753] • T.127/bşl., T.127/1, T.127/5, T.137/bşl., T.137/9.
Hacı Bayram-ı Velî • T.178/13.
Hacı Bekir Paşa • T.19/bşl., T.19/1, T.19/10, T.21/1.
Hacı Efendi • T.96/bşl., T.96/2, T.190/1.
Hacı İsmail Efendi • T.200/1.
Hacı Merdümî [öl. h.1142] • T.194/bşl., T.194/1, T.194/8.

Hacı Mustafa Ağa [Bosnevî, öl. h.1149] • T.214/bşl., T.214/1.
Hacı Musâ • T.12/bşl., T.12/1, T.12/7.
Hacı Said • T.14/2.
Hâdî [Allah] • T.137/9.
Hâfız [Allah] • Mt.208.
Hâfız • T.45/1, T.45/2.
Hak [Allah] • Th.1/5, Th.6/2, Ts.2/7, G.92/1, G.158/2, G.176/7, G.197/4, G.201/5, G.202/7, G.227/5, G.231/5, G.232/5, G.257/5, G.287/2, Ş.1/4, Mt.24, Mt.139, Mt.147, Sh./8, T.2/10, T.30/5, T.49/2, T.50/3, T.71/1, T.79/2, T.88/4, T.92/2, T.94/6, T.95/1, T.97/2, T.98/1, T.102/2, T.105/1, T.107/6, T.108/1, T.113/1, T.114/1, T.115/4, T.121/6, T.123/12, T.135/5, T.147/1, T.151/2, T.152/7, T.157/13, T.158/3, T.165/4, T.166/11, T.173/1, T.175/1, T.186/7, T.187/4, T.189/1, 189/8, T.194/1, T.195/3, T.197/3, T.203/3, T.209/3, T.210/1, T.212/1, T.214/3, L.24/4.
Halef • G.116/5.
Halep • T.7/1, T.101/bşl., T.101/1, T.101/2.
Hâhk [Allah] • T.49/4, T.112/3.
Halil [Süleyman Ağazade, dğ. h.1150] • T.181/2, T.181/5.
Halil Ağa • T.97/1.
Hallâk [Allah] • T.72/4.
Halvetî [tarikat] • L.36/4.
Hâmî • G.253/7, G.328/9, G.347/9.
Hâ mîm [süre] • T.173/4.
Haririzade • Mt.337.
Hasan [öl. h.1153] • T.193/2.
Hasan [h.1154'te hayatta] • T.115/1, T.115/5.
Hasankalfa • Sh./13.
Hâşimî • Th.1/3.
Hâşimî [şair] • Mt.3, Mt.4.
Hâtem-i Tay • T.2/10, T.19/3, T.22/4, T.94/4, T.189/3.

Hatice [öl. h.1146] • T.199/1, T.199/3.
Hatice [öl. h.1149] • T.210/3.
Hatice [dğ. h.1150] • T.163/4.
Havernak • T.66/2.
Havvâ [Hz.] • T.198/3.
Havvâ [öl. h.1149] • T.211/2.
Hay [Allah] • G.97/3.
Haydarpaşa • Sh./60.
Hayyam [Ömer, öl. 1131] • G.60/4.
Hızır • G.66/4, Mt.41.
Hibetullâh Hamım[dğ. h.1145] • T.206/bşl., T.206/1, T.206/3.
Hicaz • Th.7/17, G.222/9, G.373/5.
Hindü • Th.1/9, Ts.3/2, G.297/1, T.130/3.
Hindistan • G.341/7.
Hint • Th.1/3, L.22/9, L.58/7.
Hisar • G.25/3, G.65/3, G.69/5, G.125/3, G.229/2, G.255/9, G.260/2, Sh./16, Sh./42, T.42/6, T.75/16, T.123/1.
Horhor • G.64/2.
Hoten • G.160/1, G.175/2, G.258/1, G.265/3, T.86/5.
Hudâ • G.4/7, G.15/1, G.125/3, G.257/2, G.315/7, G.360/1, G.361/5, Mt.2, Mt.112, T.1/1, T.3/8, T.4/1, T.10/20, T.16/4, T.17/7, T.20/6, T.21/3, T.23/1, T.26/2, T.29/2, T.36/2, T.38/3, T.39/1, T.43/1, T.50/2, T.59/4, T.60/2, T.66/10, T.68/4, T.70/6, T.77/4, T.86/6, T.90/1, T.91/1, T.93/4, T.95/3, T.96/2, T.97/1, T.99/1, T.107/6, T.115/1, T.123/2, T.126/4, T.131/3, T.137/2, T.144/1, T.150/2, T.162/1, T.162/4, T.166/10, T.177/15, T.178/2, T.181/4, T.186/7, T.189/4, T.197/1, T.202/3, T.210/2, L.33/1, L.46/9.
Hudâ [Kur'an-ı Kerim] • T.137/2.
Hümâ • G.15/4, G.103/2, T.10/10, T.161/1, T.161/7, T.186/5.
Hüseyin [Hz.] • T.160/2.

Hüseyin [h.1153'te hayatta] • T.142/1, T.142/7.
Hüseyin [Kasapbaşı] • T.42/7.
Hüseyin Ağa [Mühürdâr] • T.91/bşl., T.91/3, T.91/5.
Hüseyin Ağa [h.1154'te hayatta] • T.120/5.
Hüseyinâbâd • T.133/1.
Hüsnü Dede [Neyzen, öl. h.1148] • T.65/bşl., T.65/3, T.65/7.

-I-

Irak • G.76/5.
İsfahan • G.111/5, G.357/6.

-J-

İbnü'l-Amîd [öl. 970] • T.172/7.
İbni Mülcem [öl. 661] • G.228/3.
İbrahim [Hz.] • T.182/1, T.210/2.
İbrahim Ağa • T.135/5.
İbrahim [Hacı Efendizade, öl. h.1153] • T.190/5.
İbrahim [Sarây-ı Atik Musarrıfı Mustafazade, dğ. h.1151] • T.173/1, T.173/5.
İbrahim Efendi [Aşçıbaşı] • T.9/bşl., T.9/2.
İbrahim Efendi [Gümüşçübaşı, öl. h.1151] • T.182/bşl., T.182/2.
İbrahim Efendi [Haremeyn Baş Halifesi] • T.77/1.
İbrahim Paşa • T.3/bşl., T.3/12.
İhlâs [süre] • Mt.176.
İmamservi • G.260/5, G.354/3.
İncil • G.369/4.
İncirli • Sh./37.
İsakçı • T.69/3.
İsa [Hz.] • G.349/3.
İskele-i Hünkâr • Sh./33.
İskender • G.267/2, G.363/6, T.40/2.
İskender-i Zülkarneyn • bk. Zülkarneyn.
İskenderiye • G.283/7.

İslâm • Th.7/9, G.303/8, Mt.134, T.121/1, T.157/11, T.157/12, T.157/17, T.166/2, T.168/1, T.168/6, T.168/7, T.168/9, T.172/bşl., T.172/9, T.172/10, T.172/12, T.172/17.
İsmail [dğ. h.1152] • T.149/2.
İsmail Efendi • T.197/1.
İsmail [Mustafa Ağazade, dğ. h.1150] • T.88/5.
İsmail [Râkım Efendizade, dğ. h.1148] • T.60/7.
İsmail Paşa • T.2/1, T.2/13, T.2/23.
İsmail Rüşdî [öl. h.1147] • T.204/bşl., T.204/1, T.204/5.
İstanbul • Th.7/1, Th.7/16, Ts.4/5, G.191/4, G.208/7, G.289/9, Mt.283, T.2/2, T.7/6, T.73/1, T.128/1, T.212/2, L.40/8.
İstavroz • Sh./50.
İstinye • Sh./20.
İvaz Mehmed Paşa [öl. 1743] • T.53/bşl., T.53/2.
İzzet • T.144/1.
İzzet Ali Paşa [öl. 1734] • T.48/bşl., T.48/1, T.48/2.
İzzî Süleymân Efendi [öl. h.1168] • Ts.4/6, G.84/7, G.158/9, G.230/7, G.270/7, G.276/7, G.281/7, G.326/7, T.8/9, T.34/bşl., T.34/2, T.57/bşl., T.57/1, T.57/5, T.76/bşl., T.76/1, T.76/5, T.92/bşl., T.92/1, T.92/2, T.123/2, T.123/14, T.162/1.

-K-

Kabataş • G.260/3, Sh./6.
Kâbe • Th.7/1, Th.7/31, G.7/4, G.146/1, G.199/6, G.200/5, G.203/4, G.225/6, G.243/4, G.252/4, G.271/1, G.291/3, G.318/4, G.325/2, G.340/4, Sh./53, T.10/20, T.23/4, T.26/1, T.210/2.
Kadıköy • Sh./61.

Kadızzade • G.312/5, Sh./46.
Kadîr [Allah] • T.2/16, T.179/5.
Kadir Gecesi • Mt.213.
Kâf • G.208/4.
Kahramân • G.155/3, G.208/6, Ş.10/1, T.157/9, L.57/4.
Kâmî [öl. 1724] • G.18/9, G.253/1.
Kanber • G.114/5.
Kandilli • Sh./45, L.24/3.
Kanlıca • G.69/5, G.118/4, Sh./40, T.169/bşl.
Kaplan Giray • G.64/6.
Kaptan Mustafa Paşa • T.198/1.
Karadeniz • L.44/6.
Karahisar • L.27/7.
Kara Mustafa • G.73/10.
Karataş • Sh./27.
Kartal • Th.7/8.
Kâsım • G.69/6.
Kâşif • T.132/bşl., T.132/2.
Kâtibzade • T.147/bşl., T.147/2.
Kâtib Sinân • T.80/2.
Kavak [İstanbul'da bir yer adı] • G.260/5, Sh./30.
Kavakbahçesi • Sh./59.
Kayalar • G.260/3, Sh./15.
Kays • Ts.2/3, G.8/4, G.42/5, G.72/4, G.93/4, G.107/7, G.130/3, G.131/5, G.166/4, G.183/3, G.208/4, G.238/2, G.252/3, G.287/2, G.342/6, Mt.306.
Kefeli Karyesi • Sh./24.
Kefevî • G.64/1.
Kenân • Th.7/11, T.189/5.
Kerîm [Allah] • G.201/2, T.33/5, T.67/4.
Kevser [süre] • G.62/2.
Keyhusrev • G.107/8.
Keykubâd • T.40/3, T.120/2.
Kible • Th.6/2, Th.7/2, G.162/6, G.216/3, G.288/1, G.361/3, Mt.22, T.3/1, T.152/5, L.14/8.
Kızılbaş • T.4/bşl., T.4/4.

Kızılhisar • L.33/12.
Kızılurmak • G.131/4, G.336/3.
Kızkulesi • Sh./58.
Köprü • Kt.8/1.
Körfez • Sh./41.
Kuleli Bahçe • Sh./47.
Kureyş • Th.1/3.
Kuruçeşme • G.260/4, Sh./10.
Kuzguncuk • Sh./51.
Küçük Kale • T.132/bşl., T.132/2.
Küçüksu • Sh./44.
Kürt • Th.1/3.

-L-

Lâlezar • T.177/2.
Lebib Mahmûd Efendi [Şeyh, öl. h.1147] • G.253/7, T.15/bşl., T.15/1.
Leyla • G.128/3, G.177/2, G.208/4, G.256/4, G.270/3, G.342/6, Ms.2/2, T.86/4.
Lofça • T.212/2.

-M-

Mabûd [Allah] • T.101/1, 140/2, T.166/2, 167/5.
Maçin • G.151/1.
Mahmud [Sultan I. Mahmud, öl.1754] • T.1/bşl., T.1/1, T.1/5, T.1/19, T.4/1, T.40/1, T.58/2, T.120/1, T.128/2, T.137/1, T.157/2, T.157/19, T.165/1, T.166/4, T.166/13, T.168/1, T.168/9, T.172/1, T.172/17.
Mahmud Efendi [öl. h.1144] • T.203/bşl., T.203/1, T.203/5.
Mahtumî [Vâhid, öl. h.1145] • G.297/7.
Mâni • T.152/3, T.161/8, T.183/3.
Mansur [Hallac-ı, öl.922] • G.88/3, G.225/1.
Mecid [Allah] • T.38/3, T.50/1, T.56/1, T.172/1, T.194/8.

Mecnun • G.40/7, G.128/3, G.177/2, G.249/6, G.256/4, G.267/1, G.270/3, Ş.1/1, Ş.4/3, Ms.2/2, Mt.94, T.86/4, L.9/8.
Mefhâr-ı Âlem • bk. Hz. Muhammed.
Mehdî • G.100/2, G.227/3.
Mehterhâne-i Âmire • T.40/bşl., T.40/10.
Mekke [Batha] • Th.7/9, Th.7/12, T.26/bşl., T.26/2.
Mektubi • bk. Emnî Mehmed Efendi.
Melhame • Mt. 132.
Merâmî • G.253/1.
Meriç • Mt.65.
Merih • Mt.91.
Meryem [süre] • T.198/3.
Meşâmî • G.253/1.
Mevlâ • Th.1/3, G.21/6, G.167/5, G.294/1, Mt.3, Mt.274, T.2/10, T.2/22, T.10/24, T.11/4, T.19/8, T.21/1, T.28/2, T.38/4, T.39/8, T.40/9, T.43/4, T.46/2, T.53/1, T.59/1, T.60/3, T.63, T.64/4, T.66/13, T.74/6, T.75/23, T.93/3, T.94/6, T.100/3, T.108/2, T.119/4, T.120/8, T.121/2, T.122/1, T.127/4, T.137/1, T.154/2, T.162/2, T.178/6, T.179/6, T.183/10, T.189/9, T.199/3, T.200/4, T.202/4, T.203/4, L.15/2, L.30/9.
Mevlânâ [öl. 1273] • T.65/bşl.
Mevlevî • G.172/1, T.65/3, L.12/10, L.44/1.
Mısır • G.63/2, G.129/1, G.138/2, G.191/4, G.197/4, G.199/6, T.19/bşl., T.19/1, T.19/6, T.19/7, T.19/10, T.21/2, T.21/4, T.189/2, L.6/9, L.9/9.
Mısri [Mısrılı] • Th.8/3.
Mısri [şair] • G.24/10.
Mir İsmail [öl. h.1151] • T.208/1, T.208/3.
Mir Mahmûd • T.32/1, T.32/2, T.47/1.
Moskov • T.168/5.
Muhammed [Hz., Ebû'l- Kâsım, Habîb, Mefhar-ı âlem, Mustafa, Peygamber, Rasûl, Rasûlallâh] • Th.1/7, G.58/3,

- G.58/6, G.118/5, G.135/2, G.332, T.17/9, T.33/5, T.37/2, T.38/5, T.38/6, T.41/2, T.41/6, T.51/5, T.67/4, T.73/4, T.93/5, T.119/2, T.130/1, T.167/4, T.171/4, T.173/4, T.182/1, T.183/1.
- Muhammed* [h.1146'da sağ] • T.87/1.
- Muhammed* [dğ. h.1145] • T.202/6.
- Muhammed* [dğ. h.1149] • T.78/2.
- Muhammed* [dğ. h.1154] • T.98/5.
- Muhammed* [Kisedâr Ali Efendizade] • T.37/1, T.37/5.
- Muhammed Ağa* [Müjdecibaşzade] • T.38/1, T.38/6, T.61/bşl., T.61/1, T.61/2.
- Muhammed* [h.1156'da sağ] • T.185/2.
- Muhammed* [Züleyhâ adlı birinin babası] • T.113/1.
- Muhammed Ağa* [öl. h.1145] • T.30/bşl., T.30/1.
- Muhammed Ağa* [Ayasofyalı Mumcuzade] • T.79/bşl., T.79/2.
- Muhammed Ârif* [dğ. h.1151] • T.148/2.
- Muhammed Bey* [Çavuşbaşı] • T.29/bşl., T.29/1, T.29/4.
- Muhammed Çelebi* [berber] • T.73/bşl., T.73/1, T.73/5.
- Muhammed Efendi* [öl. h.1146] • T.33/bşl., T.33/1, T.33/7.
- Muhammed Emin* [dğ. h.1147] • T.43/5.
- Muhammed Emin* [Halil Ağazade, dğ. h.1153] • T.97/3.
- Muhammed Emin* [dğ. h.1154] • T.122/2.
- Muhammed Mesud* [dğ. h.1152] • T.140/1, T.140/5.
- Muhammed Sâdık* [dğ. h.1148] • T.49/3, T.49/5.
- Muhammed Sâdık* [dğ. h.1155] • T.95/5.
- Muhammed Said* [Çavuşzade oğlu] • T.119/5.
- Muhammed Said* [Hızırzade oğlu, dğ. h.1150] • T.175/5.
- Muhammed Tâib* • T.13/1, T.13/5.
- Mumhane* • Sh./2.
- Murâd Efendi* [öl. h.1146] • T.209/bşl., T.209/1, T.209/3.
- Murtazâ* [Hz. Ali] • G.69/6, T.86/1.
- Mushaf* [Kur'an] • G.162/3, Th.7/26, Ts.2/5.
- Mustafa* • bk. Hz. Muhammed.
- Mustafa* [h.1155'te sağ] • T.110/2.
- Mustafa* [Sarayı Atik Musarrıfı] • T.173/bşl., T.173/1.
- Mustafa* [h.1148'de sağ], T.51/7.
- Mustafa* [Muhammed adlı birinin babası] • T.202/1, T.202/6.
- Mustafa* [Muhammed Emin adlı birinin babası] • T.43/1.
- Mustafa* [Ali Efendizade, h.1148'de sağ] • T.36/1, T.36/5.
- Mustafa Ağa* [h.1143'te sağ] • T.17/1, T.17/11.
- Mustafa Ağa* [Tersane sarayı ustası] • T.88/bşl.
- Mustafa Ârif* [dğ. h.1152] • T.146/1, T.146/2.
- Mustafa Bey* [Râmi Paşazade] • T.59/bşl.
- Mustafa Bey* [h.1152'de sağ] • T.153/2.
- Mustafa Efendi* [Divan kâtibi] • T.54/bşl., T.54/1.
- Mustafa Efendi* [Piyâde mukâbele baş halifesi] • T.49/bşl., T.49/1.
- Mustafa Efendi* [Kaşıkçı, öl. h.1146] • T.191/bşl., T.191/1, T.191/5.
- Mustafa Efendi* [Şeyhülislam, öl. 1745] • T.121/1.
- Mustafa İsmet* [Râik Efendizade, dğ. h.1149] • T.77/5.

-N-

- Nâbi* [öl. 1712] • G.18/9.
- Nâhid* • bk. Zühre.
- Nahîfî* [öl. 1738] • G.24/10, T.171/bşl., T.171/1, T.171/5.

- Nâilî Abdullâh Paşa* [öl. 1758] • T.70/bşl., T.70/1, T.70/6, T.103/2, T.104/2, T.105/2.
- Nâsîd Efendi* • T.111/1.
- Necîb* [Subhizade Ali] • G.78/7, G.79/5, G.238/7, T.93/bşl., T.93/3, T.93/7.
- Nedîm* [öl. 1730] • G.349/7.
- Nemçe* • T.157/4, T.166/3, T.166/9, T.172/10.
- Nergisî* [öl. 1635] • G.162/2, G.317/2.
- Nil* • G.63/2, G.129/1, G.134/4, G.191/4, G.197/4, G.369/1, G.373/3, G.373/5, Mt.65, T.19/4, T.19/5, T.19/7, T.21/4, T.51/4, T.189/2, T.189/8.
- Niş* • T.166/bşl., T.166/4.
- Nizâmî* [şair] • G.253/3.
- Nogay* • G.64/1.
- Nuh* [Hz.] • G.319/4.
- Nuh Efendi* • T.90/bşl., T.90/1, T.90/5, T.143/bşl., T.143/1, T.143/2.
- Nûzhet* [öl. h.1192] • Th.8/bşl., Th.8/7 G.363/7.

-O / Ö -

- Ortaköy* • Sh./9.
- Osman Efendi* • T.17/4.
- Osman Kethudâ* [öl. h.1150] • T.82.
- Osmanî* • T.69/5.
- Osmaniyân* • T.120/1.
- Öküzlimanı* • Sh./52.
- Ömer* [öl. h.1147] • T.201/4.
- Özi* • T.168/bşl., T.168/5, T.168/7, T.168/9.

-P-

- Paşabahçe* • Sh./38.
- Pehlivanzade* • Ş.10.
- Perverdigâr* [Allah] • T.129/5.
- Pervîn* [Ülker] • G.76/2, L.1/3.
- Peyâmî* • G.253/2.
- Peykhâne* • T.38/3.
- Peygamber* • bk. Hz. Muhammed.

-R-

- Rab* • G.201/1, G.201/4, G.234/2, Mt.250, T.1/17, T.2/16, T.2/17, T.7/9, T.12/5, T.17/3, T.21/4, T.33/7, T.35/8, T.47/4, T.48/6, T.50/1, T.51/6, T.56/1, T.56/2, T.57/5, T.65/6, T.67/4, T.69/4, T.71/4, T.75/24, T.77/3, T.80/5, T.90/4, T.2/17, T.95/4, T.100/9, T.111/1, T.135/1, T.136/1, T.138/6, T.140/5, T.150/4, T.157/14, T.157/15, T.161/10, T.171/4, T.172/1, T.175/2, T.179/5, T.190/4, T.194/7, T.194/8, T.195/11, T.196/2, T.197/2, T.198/3, T.201/3, T.203/5, T.211/2, T.212/4.
- Rabb-i Vedûd* • T.92/1, T.140/4, T.166/1, T.167/2, T.203/2.
- Rabbânî* • T.29/3.
- Rabbâniye* • T.1/11.
- Râgîb Paşa* [öl. 1763] • T.129/bşl., T.129/1, T.129/7.
- Rahmân* [Allah] • Th.7/2, G.222/6.
- Rahîm* [Allah] • T.71/4, T.195/11, T.196/2, T.212/4.
- Rahime* [Feyzullah Efendi'nin kızı, dğ. h.1151] • T.164/5.
- Rahmî* [Behâizade] G.335/7, T.170/bşl., T.170/2.
- Râkam Paşa* [öl. 1769] • G.80/7, G.107/9, G.125/7, G.184/7, G.286/7, G.287/9, G.357/8, T.31/2, T.60/bşl., T.60/1, T.68/1, T.80/bşl., T.80/2, T.80/5.
- Râmi* • G.87/9, G.88/9, G.91/7, G.92/7, G.93/7, G.95/7, G.96/7, G.121/5, G.122/5, G.123/7, G.144/7, G.145/7, G.199/9, G.201/7, G.231/7, G.232/7, G.234/7, G.253/5, G.266/7, G.267/7, G.268/7, G.280/7, G.359/7, G.360/7, G.361/7.
- Ravzâ* [-i Mutahhara] • G.332/3.

Râik [Harameyn Baş Halifesi İbrahim'in oğlu] • G.114/8, T.77/bşl., T.77/1.
 Rasul • bk. Hz. Muhammed.
 Rasulallâh • bk. Hz. Muhammed.
 Resîm [şair] • Th.3/bşl., Th.3/5.
 Reşid [Rüşdîzade, öl. h.1146] • G.230/7, G.355/7, T.177/1, T.177/14, T.177/15, L.6/9, L.8/9, L.24/7.
 Revân • G.231/4.
 Rezzâk [Allah] • G.161/8 T.164/4.
 Rifat Süleyman Bey [öl. h.1148] • G.235/7, G.302/7 T.47/bşl., T.47/1, T.47/5, T.48/2.
 Rûm • Th.7/12 T.189/4, L.16/7, L.23/3, L.26/9, L.27/4.
 Rumeli • T.138/3.
 Rumelihisarı • Sh./16.
 Rumeli Hisnı • Sh./26.
 Rüşenî [Dede Ömer, öl. h.892] • Th.1/11.
 Rüşenî [tarikat] • G.169/1.
 Rüstem • G.29/4, G.211/6 G.328/7, Ş.10/1, T.10/19, L.50/3.
 Rüşdî [öl. 1699] • Th.5/bşl., Th.5/5, Mt.3.
 Rûveyde [İsmail Efendi'nin kızı, öl. h.1145] • T.197/1, T.197/4.

-S-

Sâbit [öl. 1712] • Th.7/29, G.18/9.
 Sabûr [Allah] • G.199/6.
 Sadâbâd • G.367/3.
 Sahn [medrese] • T96/bşl., T.96/1, T.96/2.
 Salıbazarı • Sh./4.
 Sâliha [öl. h.1151] • T.213/3.
 Sâm • G.208/6.
 Samedânî • T.181/1.
 Sâmi • [öl. 1734] G.75/7, G.253/6.
 Sarıyer • G.260/7, Sh./25.
 Selim [h.1149'da hayatta] • T.71/1, T.71/5.
 Selime [Kapitan Mustafa Paşa'nın kızı, öl. h.1153] • T.198/bşl., T.198/1, T.198/4.
 Senâyî • T.116/bşl., T.116/2.

Seyyid Ahmed Fâzıl • T.7/1.
 Seyyid Hâmid [h.1144'te hayatta] • T.24.
 Seyyid Hüseyin Vehbî [öl. 1736] • Th.6/bşl., Th.6/5, T.74/bşl., T.74/1, T.74/7.
 Seyyid Mustafa [Ali Efendizade] • T.35/1, T.35/9.
 Siddîk [Hz. Ebu Bekir] • T.167/2.
 Sıdkî Süleyman [öl. h.1151] • T.169/bşl., T.169/1, T.169/5.
 Sırât • G.164/2, Mt.198.
 Sırrî • Th.4/bşl., Th.4/6.
 Silahdar Seyyid Mehmed Paşa [öl. 1757] • T.58/bşl., T.58/1, T.58/7.
 Sîmurg • G.74/6.
 Sinimmâr • T.66/2, T.152/3.
 Sivas • L.45/7.
 Soğuksu [İstanbul'da semt] • Sh./29.
 Subhizade [Abdî, öl. h.1177] • T.93/1, T.136/bşl., T.136/1, T.136/2, T.138/2, T.188/2.
 Sultâniyye • Sh./36.
 Sultân Osmân Hân Câmî • T.69/3.
 Sûre-i Hâ mîm • T.173/4.
 Sûre-i Nûr • T.16/3, T.51/3, T.130/5.
 Sübhân [Allah] • G.77/7, T.113/2, T.147/2, T.169/4.
 Süleyman [Hz.] • G.111/2, L.18/6.
 Süleyman [Râkım Efendizade, dğ. h.1149] • T.68/1, T.68/5.
 Süleyman Efendi [h.1145'te hayatta] • T.5/bşl., T.5/1.
 Süleymaniye • T.178/1.
 Sünbü'l Ağâ • T.67/2.
 Sünbü'lî [tarikat] • G.339/3.
 Sînnî • T.4/4.

-Ş-

Şah Sultan [tekke] • T. 41/1.
 Şâkir [öl. h.1157] • G.119/9, G.330/5, T.101/bşl., T.101/2.

Şâm • G.286/4, Mt.128, Mt.264, Mt.364.
 Şat [nehir] • Ts.4/6, G.131/4, G.165/1, T.51/4.
 Şehzade [cami] • L.56/9.
 Şehnâme • Mt.131.
 Şeddâd • G.40/2.
 Şemseddîn [Fezullah Efendizade, dğ. h.1150] • T.81/bşl., T.81/7, T.100/bşl., T.100/9.
 Şemsi • Sh./54.
 Şemsipaşa • Sh./54.
 Şerefâbâd • G.131/2, Sh./55.
 Şerif Mehmed Efendi [Seyyid Ahmed Fâzılzade] • T.7/bşl., T.7/2, T.7/9.
 Şevket[-i Buhari, öl. 1700] • G.253/6.
 Şeyh Abdullâh Efendi [öl. h.1145] • T.41/bşl., T.41/1, T.41/7.
 Şeyh Abdullâh Efendi [öl. h.1149] • T.212/bşl., T.212/1, T.212/5.
 Şeyh Abdussamed Efendi [öl. h.1150] • T.18/1 T.178/bşl., T.178/1, T.178/15.
 Şeyh Vefâ [öl. 1491] • T.75/18.
 Şeyh Vefâ Tekkesi • T.15/bşl.
 Şeyhî [öl. 1431] • G.14/5, G.15/4.
 Şeytan • G.193/1, G.245/1, Mt.211.
 Şeytan Akıntısı • Sh./17.
 Şifâ • G.10/4, G.257/3, T.135/2.
 Şîrin • G.208/4.

-T-

Tamaşvar • T.157/15.
 Tarabya • Sh./22.
 Taşkakan • L.37/5.
 Tatar • G.64/1, G.120/5, G.306/2, G.333/6, Mt.272, Mt.350.
 Tıflî [şair] • G.243/7.
 Timur [öl. 1405] • G.248/3, G.343/6, L.57/3.
 Tophane • Sh./3.
 Tozkoparan • T.10/8, T.11/3.
 Trabzon • L.17/5.

Tübâ • G.256/2, G.262/4, Ş.5/4, Ms.1/1, Mt.253, T.107/4.
 Tuna • Mt.65.
 Tunca • G.150/6, Mt.65.
 Tûsî [öl. 1201] • T.172/7.
 Türk • Th.1/3, L.57/9.
 Türki • L.16/8.

-U / Ü-

Umman Denizi • G.134/4.
 Umuryeri • Sh./31.
 Ümmî Sinanzade • T.187/bşl., T.187/1.
 Üsküdar • G.131/2, G.151/5, G.198/6, Sh./53, T.9/bşl.

-V-

Vaniköy • Sh./46.
 Varadîn • T.157/15.
 Vedâ çeşmesi • Mt.251.
 Ve'd-Duhâ [sûre] • Th.1/11.
 Vedûd • bk. Rabb-i Vedûd.
 Vefâ [İstanbul'un semti] • G.56/1, G.287/8, G.356/3, G.357/7, Ş.13/3.
 Vehbî • bk. Seyyid Hüseyin Vehbî.
 Velîyüddîn [Çavuşbaşı Ahmed Beyzade, dğ. h.1148] • T.64/5.
 Ve'l-Leyl [sûre] • Th.1/11, G.214/6, T.51/2.
 Veyis [Veysel Karanî, öl. 657] • G.271/2.
 Vidin • T.53/bşl., T.53/2.

-Y-

Yahudi • G.117/2; L.27/6.
 Yahya Paşa • T.189/bşl., T.189/1.
 Yâkût [el-Mustasımî, öl.1299] • G.2/4, Mt.43, T.16/2, T.17/8, T.23/8.
 Yalıköy • Sh./34.
 Yazıcızade Efendi • T.41/4.
 Yecüic • Mt.62.

Yeğen Ahmed Paşa [Çavuşbaşı Mîr Ahmed Bey] • T.21/8, T.56/bşl., T.56/2, T.64/bşl., T.89/bşl., T.89/2, T.92/bşl., T.152/bşl., T.152/9, T.160/5, T.179/bşl., T.179/9, T.180/bşl., T.180/2.
Yeğen Mehmed Paşa [öl. 1745] • T.89/bşl., T.91/bşl., T.91/1.
Yemen • G.271/2, L.58/7.
Yemliha Efendi • T.117/2.
Yeniköy • Sh./21.
Yezdân [Allah] • T.126/2.
Yıldız hamamı • G.224/5.
Yüsuf Bey [Yahyâ Paşazade] • T.189/bşl., T.189/1, T.189/5, T.189/9.

-Z-

Zaîm İbrahim Ağa • T.195/bşl., T.195/1.
Zâl • G.211/6.
Zehrâ [Hz. Fatma] • T.198/3.
Zerrin Kalem [hattat, öl. 17.yy.] • T.16/2, T.17/2, T.23/8.
Zeyd • G.48/8.
Zühre [Nâhid, Venüs] • G.45/4, G.143/2, Mt.339, T.98/4, T.164/1.
Zülcelâl [Allah] • Mt.274, T.157/16.
Züleyhâ [Muhammed kızı] • T.113/2.
Zülfikâr • G.69/6.
Zülkarneyn • L.1/9.

Bibliyografya

- ACAROĞLU, M. Türker (2006), *Balkanlarda Türkçe Yer Adları Kılavuzu*, İstanbul: Kültür Sanat Yayıncılık.
- AKGÜN, Naciye (1997), *Fennî Divanı Metin – İndeks*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- AKSOY, Ömer Asım (1981), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-III*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ALTUNTAŞ, Halil-Muzaffer Şahin (Haz) (2012), *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- AND, Metin (2018), *Osmanlı Tasvir Sanatları 2: Çarşı Ressamları*, (Haz. Tülin Değirmenci-M. Sabri Koz), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ATEŞ, Ahmet (1942), "Metin Tenkidi Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, VII-VIII: 253-267.
- AYVERDİ, İlhan (2008), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-III*, İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- BAŞKANLIK OSMANLI ARŞİVLERİ (BOA), Ali Emiri I. Mahmud (AE. SMHD.I) nr. 100/7054.
- BAYSUN, M. Cavid (1950), *Boğaziçi İskelelerine Dair Bir Kaside: İzzet Efendi'nin Sahilnamesi*, İstanbul: İstanbul Sevenler Grubu Neşriyatı.
- CENGİZ, Halil Erdoğan (1986), "Divan Şiirinde Musammatlar", *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, 415, 416, 417: 291-429.
- ÇABUKEL, Hatice (2003), *Divan-ı Nüzhet İnceleme-Tenkitle Metin-İndeks*, Kahramanmaraş: KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar (2007), *Ötüken Türkçe Sözlük I-V*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar (2017), *Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

- ÇAPAN, Pervin (2005), “18.yy. Tezkirelerinde Örneklenen Muammâ ve Lügazlar”, *Osmanlı Araştırmaları*, XXVI: 205-222.
- CELEBİOĞLU, Âmil (1978), “Lûgazlara Dair”, *Türk Kültürü*, 193: 43-47.
- DEMİRKAZIK, Hacı İbrahim (2009), *18. yy. Şairi Mustafa Fennî Divân (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin) I-II*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Tezi.
- DEMİRKAZIK, H. İbrahim (2010), “Mustafa Fennî'nin (öl.1745) Lügazlarının Özellikleri ve Divan'ında Olmayan Yedi Lügazının Tenkitli Metni”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 5: 35-80.
- DİKMEN, Dikmen (1991), *Seyyid Vehbî ve Divanının Karşılaştırmalı Metni*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- DİLÇİN, Cem (1986), “Divan Şiirinde Gazel”, *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı, II (Divan Şiiri)*, 415, 416, 417: 78-247.
- DİLÇİN, Cem (1995), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- EKİCİ, Hatice (2006), *Sahhaf Rüşdî ve Divanı'nın Tenkitli Metni*, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- ERDEM, Sadık (1994), *Râmiz ve Âdâb-ı Zürefâ'sı, (İnceleme- Tenkitli Metin – İndeks – Sözlük)*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- ERDOĞAN, Mustafa (2002), *Türk Edebiyatında Muhammes*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İPEKTEN, Haluk (1994), *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İPEKTEN, Haluk, Mustafa İsen (1997), *Basılı Divanlar Kataloğu*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İPEKTEN, Haluk–Mustafa İsen (1992), “XVIII. Yüzyıl Divan Edebiyatı”, *Türk Dünyası El Kitabı*, III: 185-207.
- İSPİRLİ, Serhan Alkan (2000), “Türk Edebiyatında Tarih Düşürme Geleneği”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14: 79-88.
- KAHRAMAN, Seyit Ali- Yücel Dağlı (2008), *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul 1. Cilt 1. Kitap*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KAPLAN, Yunus (2015), “Klasik Türk Edebiyatında Sahil-nâmeler ve Derviş Hilmî Dede'nin Sahil-nâmesi”, *Route Educational and Social Science Journal Volume 2(2)*: 148-159.
- KARACAN, Turgut (1991), *Bosnalı Sabit Divanı*: Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- KAYA, Hasan (2013), “Divan Şiirinde Harf ve Kelime Oyunlarına Dair Bir Tasnif Denemesi”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XLVIII/48: 71-114.

- KAZAN, Şevkiye (2003), *Üsküdarlı Sırrî Hayatı Edebî Kişiliği Divan'ı ve Şerhu Medhî'n-Nebî*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- KÖKSAL, Fatih (2006), “Nazîre ‘Türk Edebiyatı’” İstanbul: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXXVI: 456-458.
- KÜÇÜK, Sebahattin (1994), *Bâkî Divanı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- MACİT, Muhsin (1994), *Nedîm Divanı (İnceleme – Tenkitli Metin)*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Mecmu'a-i Eş'âr ve Elgâz*, Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Bölümü Manzum 567'de kayıtlı yazma.
- Mecmu'a-i Lügaziyyât*, Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Bölümü Manzum 718'de kayıtlı yazma.
- Müntehabât-ı Elgâz-ı Ba'zı Şu'arâ-yı Meshûre*, Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Bölümü Manzum 719'da kayıtlı yazma.
- MEHMED SÜREYYÂ (1308), *Sicil-i 'Osmânî I-IV*, İstanbul.
- MUSTAFA FENNÎ (yazma), *Divan*, Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek, Berlin), No: Ms. Or. Oct. 3551.
- MUSTAFA FENNÎ (yazma), *Divan*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi No: T.58.
- MUSTAFA FENNÎ (yazma), *Divan*, Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Efendi Bölümü No: 379.
- ONAY, Ahmet Talat (1996), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ÖZTOPRAK, Nihat (2004), “Fennî ve İzzet Efendi'nin Sahilnameleri ve Bu Sahilnamelerde Üsküdar”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 11: 111-148.
- ÖZEN, Mine Esiner (1982), “Tükçe'de Kumaş Adları”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 33: 291-340.
- PAKALIN, M. Zeki (1971), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I-III*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- PALA, İskender (1995), *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- PARLIYAN, Abdullah (2014), *Sünen-i Nesâî Tercümesi*, Konya: Konya Kitapçılık.
- REDHOUSE, James (1987), *A Turkish And English Lexicon*, Beyrut: Librairie Du Liban.
- SARAÇ, M. A. Yekta (2019), *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat ve Biçim-Ölçü Kafiyeye*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- SARIKAYA, Erdem (2018), *Ebubekir Celalî Divanı: Karşılaştırmalı Metin İnceleme*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- SEZEN, Tahir (2006), *Osmanlı Yer Adları*, Ankara: T.C. Başbakanlık Devler Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- ŞEMSEDDİN SÂMÎ (2018), *Kâmus-ı Türkî*, (Haz. Raşit Gündoğan, Niyazi Adıgüzel, Ebul Faruk Önal), İstanbul: İdeal Kültür Yayınları.

- TANSEL, Fevziye Abdullah (1976), “Divan Şairlerimizden Fennî'nin Boğaziçi Kıyılarını Canlandıran Mesnevîsi: Sâhil-name”, *Bellekten*, XL/158: 331-346.
- TAS, Hakan (2000), *16. Yüzyıl Divan Şairlerinde Vezin Kullanımı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- TAVUKÇU, Orhan Kemal (Tarihsiz), *Dede Ömer Rüşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10601,dede-omer-rusenipdf.pdf?0> [ET: 26.08.2022].
- TUMAN, Mehmet Nail (2001), *Tuhfe-i Nâilî, Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri, I-II*, (Haz. Cemal Kurnaz- Mustafa Tatçı), Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- TUNADURUR, Melike (2012), *Edirneli Ahmed Rüşdî Divanı*, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- UNAT, Faik Reşit (1992), *Hicri Tarihleri, Miladi Takvime Çevirme Kılavuzu*, Ankara.
- YAKIT, İsmail (1992), *Türk İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- YILDIZ, Seyhan (2002), *XVIII. Yüzyıl Divan Şâiri Şâkir Hayatı, Eseri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- YILMAZ, Mehmet (2008), *Kültürümüzde Arapça ver Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü I-II*, İzmir: Sütun Yayınları.

MUSTAFA FENNÎ DİVANI

18. yüzyıl şairlerinden olan Mustafa Fennî içinde yaşadığı toplumun bir ferdi olarak *Divan*'ında halk söyleyişlerini, deyim ve atasözlerini, yaşadığı toplumda var olan adet ve gelenekleri, devlet ve ticaret hayatı gibi hususlara ilişkin pek çok unsuru şiirine dâhil etmiş, eserinde yaşadığı dönemin adeta kelimelerden müteşekkil bir tablosunu çizmiştir. Şair, kaleme aldığı tarih manzumeleri ile de dönemin sosyal ve tarihi hadiselerine ilişkin kıymetli bilgiler vermiştir. *Fennî Divan*'ı edebi bir eser olmasının yanında yukarıda izah edilen nedenlerden ötürü bir kültür hazinesi niteliği de taşımaktadır. *Mustafa Fennî Divanı (İnceleme-Tenkidî Metin)* adını taşıyan bu çalışma Mustafa Fennî'nin hayatı ve edebi kişiliğinin ortaya konulmasının yanında pek çok açıdan kıymetli olduğunu düşündüğümüz bu eserin, metnini neşretmek suretiyle okurla buluşmasını sağlamayı gaye edinmiştir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-8371-70-3

